

دانشگاه کشاورزی

گروه اقتصاد کشاورزی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مدیریت کشاورزی گرایش مدیریت مزرعه

عنوان

بررسی عوامل موثر بر مشارکت کشاورزان چغندرکار در طرح پیشنهادی بیمه

عملکرد منطقه ای (مطالعه موردی : شهرستان خوی)

استاد راهنما :

دکتر حسین راحلی

استاد مشاور :

دکتر محمد قهرمان زاده

پژوهشگر :

محرم نصیری

اردیبهشت ۹۰

تشکر و سپاس

« من لم يشكر المخلوق، لم يشكر الخالق »

سپاس بیکران پروردگار مهربان را که توفیق به انجام رساندن پایان نامه حاضر را فراهم نمود. بدون شک طی این مسیر دشوار برای اینجانب بی روشنایی راهنمایی های خردمندان و ارزنده استاد محترم، جناب آقای دکتر حسین رحلی و استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر محمد قهرمان زاده میسر نمی بود.

لازم می دانم پیش از هر چیز از آقایان مهندس علیپور و مهندس امینی مسئول زراعت جهاد کشاورزی شهرستان خوی به سبب همکاریهای صمیمانه ای که در طول انجام این پایان نامه بابتند داشتند سپاسگذاری ویژه نمایم.

از همراهی و همکاری بزرگوارانه جناب آقای مهندس زاویه، مسئول صندوق بیمه محصولات کشاورزی شهرستان خوی که تجاب ارزشمند خویش را در زمینه بیمه محصولات کشاورزی در اختیار اینجانب قرار دادند قدر دانی می نمایم.

از همکاری صمیمانه جناب آقای مهندس حکم آبادچی نماینده جهاد کشاورزی شهرستان خوی در کارخانه قند که مراجعات وقت و بی وقت اینجانب را تحمل نمودند نهایت سپاسگذاری را دارم.

همچنین بر خود واجب می دانم که از همکاری دلسوزانه دوست عزیز و گرانقدرم جناب آقای مهندس جمشید سبحانوردی که در کارهای این پایان نامه از راهنمایی های ایشان بسیار بهره مند شدم به طور ویژه تشکر و قدر دانی نمایم.

در نهایت از تمامی اساتید گروه اقتصاد کشاورزی، آقایان دکتر دشتی مدیر گروه، دکتر حیاتی، دکتر حقیقت، دکتر رضایی، دکتر ظریفیان، دکتر حسین زاده، دکتر پیش بهار، دکتر کوهستانی و مهندس رضایی صمیمانه قدر دانی می نمایم و از خداوند منان طول عمر و دوام صحت را برای این شمع های فروزان راه علم و دانش خواهان و خواستارم.

اینجانب نمی دانم چگونه از همراهی همسرم که در تمام طول تحصیلم با ایجاد محیطی مناسب تا پایان تحصیلات یاریم نموده و ایام حضورم در تبریز را با بزرگواری تحمل نمودند سپاسگذاری نمایم. امیدوارم خداوند متعال فرصت جبران زحمات ایشان را عطا نماید.

در پایان از تلاش پدر و مادرم در که همواره مشوق و پشتیبان بنده بودند قدردانی می نمایم. امیدوارم خداوند سبحان طول عمر با عزت به ایشان عطا نماید.

نام خانوادگی : نصیری

نام: محرم

عنوان پایان نامه : بررسی عوامل موثر بر مشارکت کشاورزان چغندرکار در طرح پیشنهادی بیمه عملکرد منطقه ای (مطالعه موردی : شهرستان خوی)

استاد راهنما : دکتر حسین راحلی

استاد مشاور: دکتر محمد قهرمان زاده

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: مدیریت کشاورزی گرایش: مدیریت مزرعه

دانشگاه: تبریز دانشکده: کشاورزی تاریخ فارغ التحصیلی: اردیبهشت ۱۳۹۰ تعداد صفحه: ۸۳

کلید واژه‌ها: الگوی لاجیت، بیمه عملکرد منطقه ای، چغندرقد، شهرستان خوی

چکیده

بیمه محصولات کشاورزی را می توان یکی از مهم ترین ساز و کارهای مقابله با خطرات اجتناب ناپذیر بخش کشاورزی و مناسب ترین راهکار برای کاهش خسارات مالی وارده به کشاورزان به حساب آورد. بیمه عملکرد به دو صورت انفرادی و منطقه ای در دنیا مرسوم می باشد. در کشور ما تنها بیمه انفرادی به اجرا در می آید و ضروری به نظر می رسد که در راستای افزایش کارآمدی ابزارهای مدیریت ریسک در بخش کشاورزی کشور، بیمه عملکرد منطقه ای نیز معرفی گردد، لذا در این پژوهش ضمن معرفی بیمه عملکرد منطقه ای به بررسی عوامل موثر بر تمایل کشاورزان چغندرکار جهت شرکت در طرح پیشنهادی بیمه عملکرد منطقه ای در شهرستان خوی پرداخته شده است. برای این منظور از الگوی لاجیت بهره گرفته شده است. این تحقیق از جنبه هدف، کاربردی تجربی و از جنبه جمع آوری اطلاعات پیمایشی و همچنین اسنادی و کتابخانه ای می باشد. جامعه آماری مورد نظر تمامی چغندرکاران شهرستان خوی را که شامل ۲۰۲ چغندرکار بوده که به صورت سرشماری اطلاعات مورد نیاز از آنها جمع آوری شده است. نتایج نشان داد که ۸۲ درصد از چغندرکاران تمایل به مشارکت در طرح بیمه عملکرد منطقه ای دارند و فقط ۱۸ درصد از آنان تمایل به شرکت در این بیمه را ندارند. نتایج برآورد مدل لاجیت نشان داد که متغیرهای نسبت خسارت به درآمد، برگزاری کلاسهای ترویجی و سن چغندرکاران اثرات مثبت و معنی داری بر مشارکت در بیمه عملکرد منطقه ای (گروهی) دارد. همچنین متغیرهای میزان حق بیمه و تجربه کشاورزان اثر منفی و معنی دار بر مشارکت دارند. بنابراین تشکیل کلاسهای ترویجی منسجم، منطقی نمودن میزان حق بیمه و افزایش سطح پوشش بیمه سبب مشارکت کشاورزان در طرح جدید بیمه عملکرد منطقه ای (گروهی) خواهد شد

فصل اول: کلیات

- ۱-۱ مقدمه ۲
- ۲-۱ بیان مسئله ۴
- ۳-۱ ضرورت و اهمیت تحقیق ۸
- ۴-۱ اهداف تحقیق ۱۰
- ۵-۱ فرضیات تحقیق ۱۰
- ۶-۱ محدودیت های تحقیق ۱۱
- ۷-۱ سازماندهی تحقیق ۱۱

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- ۱-۲ مقدمه ۱۳
- ۲-۲ مبانی نظری ۱۳
- ۱-۲-۲ مفهوم بیمه محصولات کشاورزی ۱۳
- ۲-۲-۲ پیشینه بیمه کشاورزی در ایران و جهان ۱۵
- ۳-۲-۲ شرایط ایده آل بیمه ای ۱۵
- ۴-۲-۲ تاریخچه بیمه عملکرد منطقه ای ۱۶
- ۱-۴-۲-۲ مکانیسم بیمه عملکرد منطقه ای ۱۸

۲۱	شرایط بیمه عملکرد منطقه ای
۲۳	مقایسه بیمه عملکرد منطقه ای با بیمه انفرادی
۲۶	معایب بیمه عملکرد منطقه ای
۲۷	نوآوری
۲۹	مراحل نوآوری
۳۱	نوپذیری
۳۲	مشارکت
۳۲	رهیافتهای مشارکت
۳۳	انواع مشارکت ها
۳۴	مراحل مشارکت مردم و عوامل طرح برنامه های ترویجی
۳۶	مروری بر مطالعات انجام شده
۳۶	مطالعات داخلی
۳۹	مطالعات خارجی
۴۲	جمع بندی

فصل سوم: مواد و روش ها

۳-۱	مقدمه.....	۴۴
۳-۲	انتخاب مدل رگرسیونی.....	۴۴
۳-۳	مدل لاجیت.....	۴۵
۳-۴	تعریف و تعیین متغیرها.....	۴۶
۳-۴-۱	جمع آوری آمار و اطلاعات.....	۵۲
۳-۵	نوع تحقیق.....	۵۲
۳-۶	جامعه آماری و حجم نمونه.....	۵۳
۳-۷	ابزار و تکنیکهای جمع آوری اطلاعات.....	۵۴
۳-۸	معرفی شهرستان خوی.....	۵۴

فصل چهارم: نتایج و بحث

۴-۱	نتایج توصیفی.....	۵۶
۴-۲	بررسی مشکلات بیمه عملکرد انفرادی.....	۶۵
۴-۳	بررسی عوامل موثر بر گرایش گروه مشارکت کننده به بیمه عملکرد منطقه ای.....	۶۶
۴-۴	برآورد مدل لاجیت.....	۶۷

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۷۲.....	۱-۵ نتیجه گیری.....
۷۴.....	۲-۵ پیشنهادات.....
۷۷.....	منابع مورد استفاده.....

عنوان	صفحه
جدول (۱-۱): وضعیت کشاورزی و منابع طبیعی شهرستان خوی	۶
جدول (۲-۱): حق بیمه و حداکثر سطح تعهد بیمه گر برای محصول چغندر قند ۸۸-۸۹	۷
جدول (۱-۳): هزینه تولید در هر هکتار چغندر قند در شهرستان خوی سال ۸۸	۴۸
جدول (۲-۳): مقایسه حق بیمه در بیمه عملکرد افرادی و منطقه ای در ایلانوئیز آمریکا	۵۰
جدول (۳-۳): میزان تولید چغندر قند در شهرستان خوی طی ۵ سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸	۶۰
جدول (۴-۳): حق بیمه و حداکثر سطح تعهد بیمه گر برای بیمه عملکرد منطقه ای	۵۲
جدول (۱-۴): نتایج توصیفی متغیرهای دارای مقادیر کمی	۵۷
جدول (۲-۴): نتایج آزمون مقایسه میانگین ها	۵۸
جدول (۳-۴): توزیع فراوانی برخی از ویژگی های چغندرکاران	۶۲
جدول (۴-۴): مهم ترین مشکلات بیمه کشاورزی	۶۵
جدول (۵-۴): عوامل گرایش به بیمه عملکرد منطقه ای	۶۶
جدول (۶-۴): نتایج مدل رگرسیونی لاجیت	۶۷
نمودار (۱-۲): مراحل اجرای نوآوری و وقوع نوبذیری	۲۹
نمودار (۱-۴): سطح تحصیلات چغندرکاران	۶۳

نمودار(۲-۴) میزان رضایت چغندرکاران از بیمه عملکرد انفرادی ۶۴

نمودار(۳-۴) : مهم ترین مشکلات بیمه ۶۶

شکل (۱-۲): موقعیت روستاهای مورد بررسی شده نسبت به کارخانه قند ۹

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

بخش کشاورزی نقش بسیار مهمی را در اقتصاد بسیاری از کشورهای در حال توسعه ایفا می کند. فعالیت در این بخش در مقایسه با بخشهای مختلف اقتصادی همواره به علت شرایط خاص حاکم بر آن با ریسک و عدم حتمیت همراه است و بهره برداران کشاورزی به علت نامطمئن بودن نسبت به درآمد خود، نگران توان بازپرداخت وام ، پرداخت هزینه های ثابت (مانند اجاره زمین) و مالیات و در بسیاری از موارد قدرت پرداخت هزینه های زندگی اند. از این رو لزوم به کارگیری ابزار دقیق و موثر در راستای حمایت و تامین امنیت اقتصادی جمعیت فعال در بخش کشاورزی احساس می شود (محمودزاده و زیبایی، ۱۳۸۳). خانوارهای کشاورز روزانه با مجموعه ای از خطرات مالی و شغلی رو به رو می باشند. تکرار پذیری مداوم بلایای طبیعی، آفات کشاورزی و تغییرات بازار، موقعیت متغیر و نامطمئن عملکردی و مالی را برای کشاورزان به وجود آورده است (نانجی و همکاران، ۲۰۰۸). تولید کنندگان محصولات کشاورزی در اغلب موارد تصمیمات مربوط به تخصیص زمین و تولید محصولات مختلف را در فضایی از نبود اطمینان و بی ثباتی قیمتتها اتخاذ می کنند. این نوسانات ناشی از مجموعه ای از عوامل تصادفی و خارج از کنترل تولید کننده است که موجب عدم سرمایه گذاری در درازمدت می شود. درسالهای گذشته ابزارهای مختلفی همچون مدیریت ریسک به کار گرفته شده است تا از شدت این خطرات کاسته شود. بیمه محصولات کشاورزی به عنوان جانشین و گاهی مکمل روشهای سنتی مانند کشت توام، تنوع تولید در مزرعه و قیمت تضمینی از جمله ابزارهای موثر در مدیریت ریسک در کشاورزی است. از نظر ماهیت، بیمه محصولات کشاورزی نوعی فن آوری است که برای کاهش ریسک گریزی کشاورزان و در نتیجه افزایش کارآیی آنها در استفاده بهینه از عوامل تولیدی و تمایل بیشتر به سرمایه گذاری در فعالیت های کشاورزی ایجاد شده است (ایروانی و همکاران، ۱۳۸۴). تفاوت بین ریسک و عدم حتمیت در مشخص بودن یا نبودن احتمال وقوع حادثه ای است. بدین مفهوم که اگر احتمال وقوع حادثه مشخص باشد، مسئله تصمیم گیری از نوع ریسک و درغیراین صورت از نوع عدم حتمیت

خواهد بود. به عبارت دیگر ریسک همان عدم حتمیت قابل اندازه گیری وعدم حتمیت نبود اطمینانی است که قابل اندازه گیری نمی باشد (بریم نژاد، ۱۳۸۴). ریسک در فعالیت های کشاورزی عبارت است از شرایط ناپایداری که تولید محصولات کشاورزی را به مخاطره می اندازد و باعث ایجاد خسارات مالی و احساس ناامنی در روحیه و زندگی کشاورزان خواهد شد (بهرامی و آگهی، ۱۳۸۴).

منابع ریسک در کشاورزی مشتمل بر ریسک تولید، ریسک قیمت یا بازار، ریسک مالی، ریسک نهادی و ریسک انسانی است که نقش و درصد اهمیت هر کدام از منابع ریسک بسته به شرایط مکانی و زمانی و سیاست های دولت در هر کشور متفاوت می باشد. پرهیز از این ریسک ها در بخش کشاورزی اجتناب ناپذیر اما قابل مدیریت می باشد. مدیریت ریسک عبارت است از مدیریت مناسب واحد بهره برداری با آگاهی و شناخت از محیط و عوامل ریسک ساز. در واقع به عنوان یکی از راه های افزایش بهره برداری در شرایط توام با ریسک تعبیر شده است. در مدیریت ریسک، هدف اعمال مدیریت صحیح برای کسب بیشترین ستاده از عوامل تولید می باشد (جعفرزاده، ۱۳۷۸). مدیریت ریسک تنها خرید یا بیمه محصولات کشاورزی نیست. در واقع مدیریت ریسک، تمام کارهایی است که برای درک ریسک و رویارویی با خطرات انجام می گیرد (بهرامی و آگهی، ۱۳۸۴). بهترین روشهای مدیریت ریسک به طبیعت ریسکی بستگی دارد که با آن سروکار داریم اما ۴ روش عمومی برای مدیریت ریسک عبارتند از:

الف- پرهیز و اجتناب از ریسک: فرایند تاسیس حرفه ای است که در آن انواع مشخصی از ریسک وجود نداشته باشد. مثلاً در تولید دام ریسک های مهمی، مثل بیماری، نرخ پایین آبستنی، زیانهای ناشی از مرگ و میر دام های تازه به دنیا آمده در عملیات زایمان وجود دارد که در تولید و پرورش دام نمی توان از این ریسک ها اجتناب نمود. در این حالت بعضی از تولید کنندگان، برای اجتناب از این ریسک ها، دام های کوچک پروراری را خریداری نموده و پرورش می دهند.

ب- کاهش و تقلیل ریسک: کاهش فرایند کم نمودن ریسک های مربوط به فعالیت های اقتصادی است.

ج- فرض و نگه داری ریسک: فرآیند حفظ یا پذیرش ریسک است، با این هدف که فرض می کند این ریسک افزایش یافته برای حفظ کنترل یا افزایش سود آوری کلی مفید است.

د- انتقال و واگذاری: انتقال زمانی صورت می گیرد که یک بخش کوچکتر از ریسک های تولید کننده با انتقال آن ریسک به شخص دیگر همراه شود این انتقال اغلب قیمتی است. مثال های عمومی این موضوع قراردادهای آتی و معامله ای و بیمه محصولات کشاورزی است (بریم نژاد، ۱۳۸۴). بنابراین نقش بیمه تعدیل فشار خسارتهای برخاسته از خطرات است، به گونه ای که خسارت های بالفعل به یک فرد یا یک گروه؛ یک مزرعه یا مزارع یک منطقه در زمان خاص متمرکز نخواهد شد. بلکه زیان اقتصادی و اجتماعی خسارت ها در سطح وسیعی توزیع می شود.

۱-۲ - بیان مسئله

اصولا بیمه کشاورزی از سوی دولت ها برای حل دو مشکل اساسی درآمد بسیار پایین و درآمد بی ثبات مورد توجه قرار می گیرد. شواهد حاکی از آن است که فرایند بیمه کشاورزی در ایران پویایی و سرعت لازم را نداشته و این امر ناشی از شناخت محدود کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی و نیز محدودیت درآمد و بودجه به همراه فشار تورمی دوران رکود است. ولی در نهایت می توان گفت بیمه کشاورزی بیمه ای است که مدیران با کمک آن قادرند امنیت سرمایه گذاری خود را تضمین کنند (جابری ، ۱۳۷۸).

بیمه محصولات کشاورزی در دنیا به دو صورت بیمه درآمدی و بیمه عملکردی اجرا شده است. بیمه عملکردی خود نیز به دو حالت بیمه عملکرد انفرادی که همان بیمه رایج در اکثر کشورها می باشد و حالت دوم آن بیمه عملکرد منطقه ای است که در کشورهای معدودی از جمله آمریکا به کار گرفته می شود و جزء انواع جدیدی از بیمه محصولات کشاورزی است. در بیمه عملکرد انفرادی هر کشاورزی مزرعه خود را بیمه می کند و با توجه به سطح پوششی که انتخاب می کند مبلغی را بابت حق بیمه پرداخت می کند. اگر خسارت وارده به مزرعه باعث کاهش عملکرد به کمتر از سطح پوشش انتخابی شود شرکت بیمه ای خسارت وارده به فرد را پرداخت می نماید. ملاک پرداخت غرامت در این نوع بیمه عملکرد مزرعه می باشد. در این نوع بیمه جهت پرداخت غرامت باید خسارت وارده به مزارع تک تک کشاورزان بیمه شده مورد بررسی قرار گیرد.

بیمه عملکرد انفرادی معایبی دارد که از آن جمله می توان به مخاطرات اخلاقی و سختی عملیات اجرایی آن اشاره نمود که بیمه عملکرد منطقه ای تا حدودی این معایب و مشکلات را برطرف می سازد. بیمه عملکرد منطقه ای در مقایسه با بیمه انفرادی دارای محاسن متعددی است . از این جمله می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- هزینه های اداری کمتری دارد.
 - ۲- ادعاهای دروغین و کلاهبرداری ها به شدت کاهش می یابد (کاهش مشکل مخاطرات اخلاقی).
 - ۳- کشاورزان را به تناوب های زراعی غیر معمول تشویق می کند.
 - ۴- تعیین نرخ حق بیمه بر اساس پیشینه عملکردی شهرستان می باشد.
 - ۵- برای عملیات زراعی بزرگ و مزارع گسترده و پراکنده در سراسر منطقه مناسب می باشد.
 - ۶- سطح پوشش بیشتری نسبت به بیمه عملکرد انفرادی دارد (وزارت کشاورزی آمریکا، ۲۰۰۹).
- پس با توجه به محاسنی که بیمه عملکرد منطقه ای در مقایسه با بیمه عملکرد انفرادی دارد حرکت از سمت بیمه عملکرد انفرادی به سوی پذیرش بیمه عملکرد منطقه ای امری منطقی به نظر می رسد. در این راستا، مطالعه حاضر ضمن معرفی بیمه عملکرد منطقه ای به بررسی عوامل موثر بر تمایل چغندرکاران شهرستان خوی برای شرکت در این طرح پیشنهادی می پردازد.
- جدول (۱-۱) وضعیت بیمه محصولات کشاورزی در شهرستان خوی در سال ۱۳۸۸ را نشان می دهد. بر اساس این جدول بیش از ۵۰ درصد چغندرکاران و حدود ۳۰ درصد کل اراضی زیرکشت چغندر قند در سال زراعی ۸۸-۱۳۸۷ خسارت دیده اند.

جدول (۱-۱): آمار عملکرد بیمه و خسارت محصولات زراعی و باغی تا دیماه سال ۱۳۸۸ شهرستان خوی

نام محصول	واحد	سطح بیمه شده	تعداد بیمه گذار	تعداد افراد خسارت دیده	سطح خسارت دیده	مبلغ غرامت پرداختی (ریال)
چغندر قند	هکتار	۲۹۲/۲۵	۱۶۱	۸۸	۷۷/۷۵	۷۹۱۵۷۱۲۸
گندم	هکتار	۰/۰۰	۰/۰۰	۱۱۰	۱۱۵/۳۵	۷۱۲۶۰۱۸۵
گندم دیم	هکتار	۸۰	۳۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
گندم آبی	هکتار	۱۶۲۰/۷۵	۶۰۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
دام عشایری	راس	۳۱۱	۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
گاو بومی - آمیخته	راس	۱۹۵	۱۱	۶	۶	۱۲۹۰۰۰۰۰
دام آمیخته	راس	۱۰۹	۲۵	۱	۱	۱۶۵۰۰۰۰۰
پرور بندی	راس	۳۰۰	۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
گاو میش	راس	۱	۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
طیور	قطعه	۲۵۲۱۷۰	۲۱	۴	۱۵۰۱۱	۹۹۹۴۶۴۰۳
جو	هکتار	۰/۰۰	۰/۰۰	۱۲	۷/۹	۴۰۰۲۷۵۰
جو دیم	هکتار	۴	۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
جو آبی	هکتار	۱۸	۱۵	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
زنبور عسل	کندو	۴۳۰	۴	۱	۱۲۰	۶۰۰۰۰۰۰
کلزا	هکتار	۰/۰۰	۰/۰۰	۱	۱/۹۰	۱۸۶۲۰۰۰
کلزای آبی	هکتار	۱۰	۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
زردآلو	هکتار	۰/۰۰	۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
جمع			۹۰۱	۲۲۴	۱۵۳۴۱/۹۰	۲۷۷۳۲۸۴۶۶

ماخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی شهرستان خوی ۱۳۸۸

همچنین صندوق بیمه محصولات کشاورزی استان های مختلف کشور براساس میزان خطر برای محصول چغندر قند به سه گروه تقسیم بندی نموده است که در جدول (۱-۲) نشان داده شده است. همان طوری که این جدول نشان می دهد، استان آذربایجان غربی جزء مناطق پر خطر برای محصول چغندر قند می باشد.

جدول شماره (۱-۲): حق بیمه و حداکثر تعهد بیمه گر برای محصول چغندر قند در سال زراعی ۱۳۸۸-۸۹

نوع منطقه	استان	گزینه (عمومی) بر حسب ریال			گزینه ۲ (بر اساس یک تن در هکتار)	
		کل حق بیمه	یارانه دولت	حداکثر سطح بیمه گر	کل حق بیمه	یارانه دولت
کم خطر	تهران، کرج، فارس، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد، یزد، همدان	۴۴۰۰۰	۲۰٪	۳۶۰۰	-	۶۲۰۰۰۰
متوسط خطر	آذربایجان شرقی، اردبیل، اصفهان، ایلام، چهارمحال بختیاری، خوزستان، کردستان، لرستان، مرکزی	۱۱۴۰۰۰	۴۷٪	۷۵۰۰۰۰	-	
پر خطر	آذربایجان غربی، خراسان رضوی، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، زنجان، سمنان، قزوین و کرمان	۲۰۰۰۰۰	۵۷٪	۱۶۵۰۰	-	

ماخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۱۳۸۸-۸۹

برنامه بیمه عملکرد منطقه ای کلیه فاکتورها و عوامل آب و هوایی که مسئول کاهش تولید هستند را شامل می شود. در این روش بیمه ای، ملاک پرداخت غرامت برخلاف بیمه عملکرد انفرادی، میانگین عملکرد منطقه ای می باشد. برای تعیین میانگین تولید منطقه هم عملکرد افراد بیمه شده و هم عملکرد افراد بیمه نشده را در نظرمی گیرند (سرآو و کلو^۱، ۲۰۰۰). بنابراین با توجه به اهمیت بیمه چغندر قند در شهرستان خوی و خسارت بیشتری که کشاورزان چغندر کار متحمل می شوند و ویژگی ها و مزایای بیمه عملکرد منطقه ای این طرح بیمه ای به عنوان یک طرح بیمه ای جدید برای چغندر کاران شهرستان خوی معرفی و مورد بررسی قرار گرفت.

^۱ - Serrao and Coelho

۳-۱ - ضرورت و اهمیت تحقیق

در ایران در سال طرح ایجاد صندوق بیمه در وزارت تعاون وامور روستاهای آن زمان به تصویب رسید، ولی متأسفانه تا چند سال پس از پیروزی انقلاب اسلامی، هیچ گونه پویایی و اقدام مفید در جهت گسترش و توسعه آن فراهم نشده بود، تا سرانجام در تاریخ ۱۳۶۲/۳/۱ قانون بیمه محصولات کشاورزی در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید (قلاوند و چیدری، ۱۳۸۵). با عنایت به این که امروزه اقتصاد جهان به سمت کاهش دخالت های مستقیم اقتصادی دولت در بخش های تولیدی و افزایش مشارکت بخش خصوصی در فعالیت های تولیدی و اقتصادی پیش می رود، برنامه ریزان و سیاستگذاران نیز می کوشند تا زمینه جذب سرمایه های خصوصی در تولید کشاورزی را فراهم آورند. یکی از راهکارهای موثر در نیل به اهداف فوق را می توان در ارائه محصولات متنوع بیمه کشاورزی و بهره مندی از مزایای آن در بخش کشاورزی جستجو کرد که از آن به عنوان کارآمدترین اهرم حمایتی دولت یاد می شود (عین الهی، ۱۳۸۷).

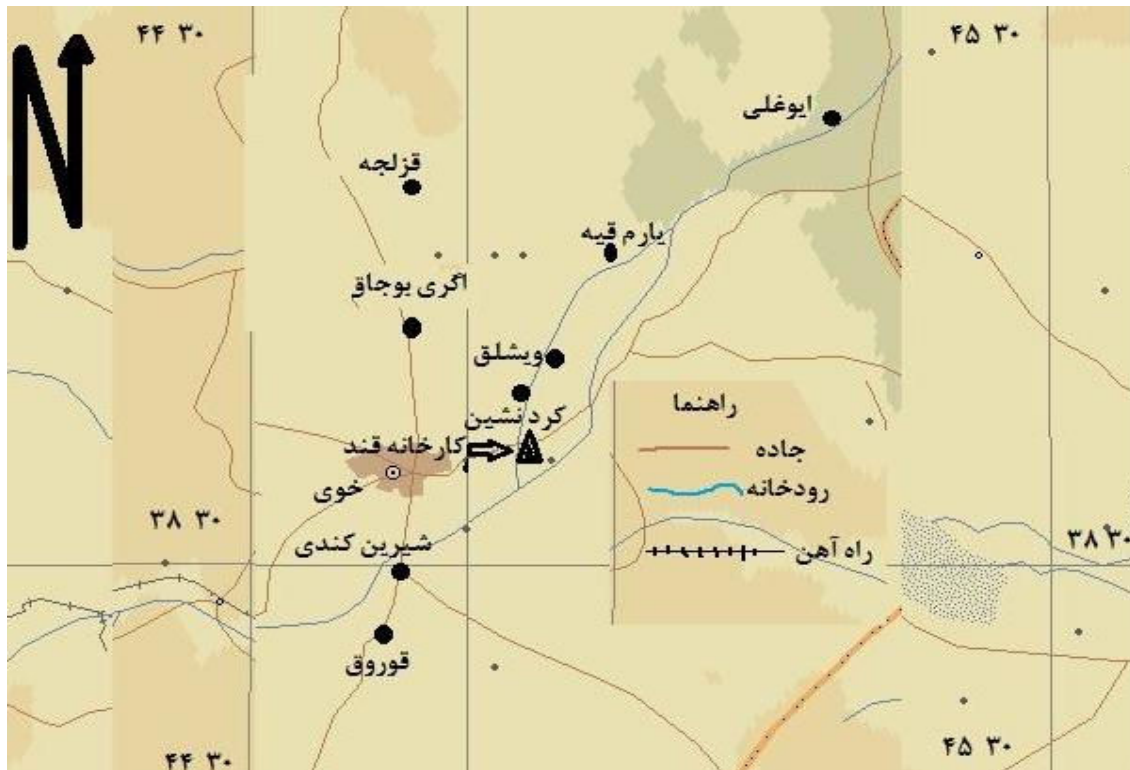
طبق آمار وزارت جهاد کشاورزی، استان آذربایجان غربی با سطح زیر کشت ۱۳۶۷۲ هکتار چغندر قند بعد از استان خراسان رضوی از نظر سطح زیر کشت مقام دوم را در کل کشور دارد. همچنین تولید چغندر قند در این استان حدود ۴۵ تن در هر هکتار می باشد این در حالی است که میانگین تولید در هر هکتار چغندر قند در سطح کشور حدود ۳۶ تن است (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۸).

با توجه به ضرورت به کارگیری نظام بیمه ای پویا در ایران بررسی عوامل موثر بر مشارکت کشاورزان در طرح های بیمه ای جدید به گسترش و ادامه فعالیت مناسب این نظام یاری می رساند. انتخاب محصول چغندر قند برای این طرح بنا به دلایل ذیل می باشد:

۱- محصول چغندر در یک منطقه ی خاص که اطراف کارخانه قند است کشت می شود. پس مزارع این منطقه از لحاظ آب و هوایی و خاک تقریباً یکسان می باشند (شکل ۱-۱).

۲- چغندر قند از لحاظ میزان تولید در سطح شهرستان بعد از گندم در مکان دوم قرار دارد.

۳- آمار مورد نیاز برای محصول چغندر قند اعم از میزان تولید، تعداد کشاورز و غیره به سهولت در دسترس می باشد چون تمام تولیدات کشاورزان را کارخانه قند خریداری می کند.

شکل (۱-۱): موقعیت روستاهای مورد بررسی شده با کارخانه قند شهرستان خوی

روستاهایی که برای جمع آوری اطلاعات به آنها مراجعه شد عبارتند از : گوهران، ویشلق، یاریم قیه قوروق، شیرین کندی، کردنشین، اگری بوجاق، سراب، سعیدآباد. که تمامی این روستاها در اطراف کارخانه قند قرار دارند و چغندر قند شهرستان خوی در این روستاها کشت می شود.

۴-۱-اهداف تحقیق

هدف اصلی این تحقیق بررسی عوامل موثر بر مشارکت کشاورزان چغندرکار شهرستان خوی در طرح پیشنهادی بیمه عملکرد منطقه ای است.

اهداف فرعی

- الف- توصیف ویژگی های اجتماعی و اقتصادی چغندرکاران،
- ب- بررسی وضعیت بیمه عملکرد انفرادی، محصول چغندر قند در شهرستان خوی،